

Orffov instrumentarij kao sredstvo aktivnog i multimodalnog načina djetetova glazbenog izraza u ranoj i predškolskoj dobi

Markoč, Bruna

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:944536>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

BRUNA MARKOČ

ZAVRŠNI RAD

ORFFOV INSTRUMENTARIJ KAO
SREDSTVO AKTIVNOG I
MULTIMODALNOG NAČINA DJETETOVA
GLAZBENOG IZRAZA U RANOJ I
PREDŠKOLSKOJ DOBI

Zagreb, srpanj 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(PETRINJA)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Bruna Markoč

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Orffov instrumentarij kao sredstvo aktivnog i multimodalnog načina djetetova glazbenog izraza u ranoj i predškolskoj dobi

MENTOR: dr.sc. Blaženka Bačlija Sušić

Zagreb, srpanj 2019.

SADRŽAJ

SAŽETAK	4
SUMMARY	5
1.UVOD.....	1
2. GLAZBENO-PEDAGOŠKI KONCEPT CARLA ORFFA	2
2.1. Načini stvaranja glazbe uz Orffov instrumentarij	4
2.2. Orffov glazbeno-pedagoški pristup kao multimodalni način djetetovog glazbenog izraza	6
2.3. Nedostaci Orffovog instrumentarija.....	9
2.4 Orff muzikoterapija.....	10
3. TIJELO KAO INSTRUMENT U ORFFOVOM GLAZBENO-PEDAGOŠKOM PRISTUPU.....	12
3.1.Zastupljenost tjeloglazbe u svijetu.....	16
4. VRSTE UDARALJKI U ORFFOVOM GLAZBENO-PEDAGOŠKOM PRISTUPU .	17
4.1. Melodijske udaraljke.....	17
4.2. Ritamske udaraljke.....	23
5. ORFFOV INSTRUMENTARIJ U KONTEKSTU AKTIVNOG I MULTIMODALNOG NAČINA DJETETOVA GLAZBENOG IZRAZA U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI .	36
6. ZAKLJUČAK.....	41
LITERATURA	43

SAŽETAK

Glazba ima snažan utjecaj na odrastanje i sazrijevanje djece te predstavlja sastavni dio njihovog života od samog rođenja. Dijete ima prirodnu potrebu na cjeloviti način izraziti svoj glazbeni doživljaj. Slušanjem i stvaranjem glazbe dijete uključuje sva svoja osjetila te ih tako bolje upoznaje. Stvaranjem glazbe putem tzv. Orffovog instrumentarija, njemački skladatelj Carl Orff je želio potaknuti djetetov stvaralački i kreativni potencijal od njegovih prvih susreta s glazbom. U želji da djetetu omogući cjeloviti glazbeni izraz, u svoj glazbeno-pedagoški koncept uključio je različite modalitete poput sviranja putem vlastitog tijela (pljeskanje, pucketanje prstima, stupanje nogama, sviranje po različitim dijelovima tijela i sl.). Korištenje vlastitog tijela kao instrumenta (pljeskanje, pucketanje prstima i sl.) jedan je od načina stvaranja glazbe u okviru Orffovog glazbeno-pedagoškog koncepta. Kako bi kod djeteta potaknuo unutarnji osjećaj za ritam te mu pružio mogućnost jedinstvenog glazbenog doživljaja, uz sviranje po tijelu uz svoj glazbeno-pedagoški pristup uključuje i instrumente, osobito ritmičke i melodijske udaraljke, tzv. Orffov instrumentarij koji je prilagođen dječjem uzrastu.

Uz prikaz osnovnih karakteristika Orffovog instrumentarija te različite mogućnosti njegove primjene (uz usvajanje/upoznavanje i ponavljanje pjesme i brojalice te slušanje glazbe) u radu je Orffov instrumentarij prikazan kao sredstvo djetetovog multimodalnog izraza. Njegovom upotrebom dolazi do obogaćivanja djetetovog spontanog sinkretičkog izraza uz pjesmu, ples, skandiranje brojalice kao i tijekom slušanja glazbe.

U središnjem dijelu rada je opisana i Orff muzikoterapija putem koje terapeut može bolje upoznati djetetove potrebe. Cilj je da se kod djece potakne mašta, da se razvije osobnost i kreativnost i da se potakne njihovo stvaralaštvo.

U posljednjem dijelu radu prikazan je Orffov instrumentarij u kontekstu aktivnog i multimodalnog načina djetetova glazbenog izraza u ranoj i predškolskoj dobi.

Ključne riječi: glazba, djeca, Carl Orff, glazbeni instrumenti, multimodalni izraz

SUMMARY

Music has a strong influence on growing up and maturation of children and presents an integral part since birth in an individual's life. A child has a natural need to express their musical experience completely. By listening and playing music, every child turns on their senses and gets to know them better. By creating music through the so-called Orff instrumentarium, German composer Carl Orff wanted to stimulate a child's creative potential from their first encounter with music. In the desire to enable the whole musical expression to a child, he included different modes in his musical-pedagogical concept like body percussion (clapping, snapping fingers, stomping, playing on different parts of the body, etc.). The use of body percussion as an instrument (clapping, snapping fingers, etc.) is one of the ways to create music within Orff's musical-pedagogical concept. To stimulate the inner sense for rhythm and to provide the opportunity of a unique musical experience in a child, he included instruments as well next to body percussion, especially rhythmic and melodic percussion in so-called Orff instrumentarium that is adjusted to child's age.

Along with basic characteristics of Orff instrumentarium and different possibilities of its use (along with adoption/introduction and repeating of a song and rhymes and listening to music) in this paper the Orff instrumentarium is shown as a medium of a child's multimodal expression. With its use, the enrichment of a child's spontaneous synthetic expression comes with a song, dance and pronunciation of a rhyme just like during listening to music.

The Orff musical therapy described in the middle part of the paper is useful for a therapist to understand a child's needs better. The goal is to stimulate imagination in children, to develop a personality and creativity so they would slowly learn to be their own composers.

Orff instrumentarium in the concept of an active and multimodal way of a child's musical expression in early and preschool years is shown in the last part of the paper.

Keywords: music, children, Carl Orff, musical instruments, multimodal expression

1. UVOD

Dijete ima prirodenu potrebu za stvaranjem glazbe od rane dobi. Pritom je osobito važno poticati ga te mu pružiti mogućnost da na različite načine izrazi svoj glazbeni doživljaj. Jedan od pedagoških pristupa koji djetetu pruža mogućnost različitih načina glazbenog izraza, predstavlja glazbeno-pedagoški pristup Carla Orffa. U želji da približi glazbu djeci te im pruži mogućnost glazbenog izražavanja bez obzira na razinu njihovih glazbenih vještina i znanja, osmislio je tzv. Orffov, odnosno dječji instrumentarij. Sam naziv dječjeg instrumentarija ukazuje da se radi o instrumentima koji su prilagođeni i primjereni djeci. Uz korištenje instrumenata, Orff je u svoj glazbeno-pedagoški pristup uključio i tijelo kao instrument upravo radi njegove dostupnosti i jednostavnosti (pljeskanje, pucketanje prstima i sl.).

Svoj glazbeni doživljaj, dijete ima potrebu izraziti na sinkretički cjelovit način, stoga je njegov literarni, kao i motorički izraz često nadopunjen likovnim i dramskim elementima. Bačlija Sušić (2013) navodi kako suvremena glazbena naobrazba treba biti utemeljena na sinkretizmu, svestranosti i holističkom pristupu te da ju je važno poticati kod djeteta od njegove najranije dobi. Tako uz sinkretički, sve više dolazi do multimodalnog iskustva i doživljaja glazbe zbog suvremenog načina života te razvoja tehnologije. Prema tome, dijete svoj bogati doživljaj koji nosi u sebi ne uspijeva uvijek izraziti samo kroz glazbu, nego ga nadopunjuje drugim sredstvima što dovodi do njegovog sinkretičkog, odnosno multimodalnog izraza. Odgojitelj tako kroz, prethodno spomenuti sinkretički i multimodalni izraz, bolje upoznaje dijete i otkriva njegove skrivene potencijale. Naime, kroz multimodalni objektiv mogu se preciznije promatrati i razumjeti pokazatelji djetetova razvoja (Jewitt, Kress, Ogborn i Tsatsarelis, 2001). Elly Bašić (1908.- 1998.), hrvatska glazbena pedagoginja, ističe kako je već u najranijoj djetetovoj dobi, glazbeni izraz povezan s motoričkim, likovnim, literarnim (govornim), a vrlo često i dramskim elementima (Bašić, 1985). Pritom, naglasak nije na samom rezultatu, već upravo na samom stvaralačkom procesu koji kod djeteta razvija maštu, slobodu govora, kao i kreativnost.

Na cjeloviti razvoj djece (kognitivni, socio - emocionalni, stvaralački, tjelesni i dr.) utječe provođenje glazbenih aktivnosti u njihovoj predškolskoj dobi, a odvija se kroz

igru koja je temeljna djetetova aktivnost, pomoću koje ono uči i bogati svoja iskustva. Upravo je igra neiscrpan izvor djetetove kreativnosti te razvoja njegovih glazbenih sposobnosti.

Cilj Orffovog instrumentarija je da se kod djece potakne mašta, da se razvije osobnost te njihovo stvaralaštvo. Odgojiteljeva je uloga da uvode dijete u svijet glazbe i instrumenata te da njeguje i razvija njegove predispozicije za glazbu mnogim igrama i glazbenim aktivnostima. Stvaranje glazbe trebalo bi djeci biti zanimljivo i zabavno, kako bi na ugodan način razvijali svoju kreativnost, verbalne i motoričke sposobnosti.

2. GLAZBENO-PEDAGOŠKI KONCEPT CARLA ORFFA

Carl Orff je rođen 10. srpnja 1895. godine u Münchenu. Odrastao je u obitelji akademika i službenika. Oboje njegovih djedova su bili vrlo aktivni u raznim akademskim područjima: Carl von Orff u astronomiji, matematici i geodeziji, a drugi djed, Karl Kostle u povijesti. U domu njegove obitelji stvaranje glazbe nije bilo ništa neuobičajeno. Carlov otac, Heinrich, koji je radio kao službenik je svirao klavir i razne žičane instrumente. Majka Paula je bila obučeni pijanist i ona je prepoznala talent svoga sina. U petoj godini, Carl Orff je krenuo na satove učenja sviranja klavira, potom dvije godine kasnije i violončela, a 1909. godine je krenuo svirati i orgulje. U školu je krenuo sa šest godina, ali ga nikada nije pretjerano zanimala i smatrao ju je dosadnom. Imao je tri godine mlađu sestru s kojom se jako dobro slagao i koja mu se uvijek rado pridruživala u stvaranju glazbe. Od 1905. do 1907. godine je pohađao školu Ludwigsgymnasium, a od 1907. do 1912. godine je pohađao Wittelsbach gimnaziju u Münchenu. Školu je rano napustio kako bi pohađao Akademiju Glazbe također u Münchenu. Carl Orff je bio oženjen četiri puta, a imao je samo jednu kćer Godelu iz prvog braka. Umro je od raka 29. ožujka 1982. godine

u bolnici u Münchenu. Danas ga se pamti najviše zbog njegovog djela "Carmina Burana" iz 1937. godine (<https://www.orff.de/start.html>).

Slika 1. Mladi Carl Orff

Izvor: <https://www.orff.de/start.html> (16.02.2019.)

Već u svojoj mladosti Orff je imao ideju o tome kako poučavati i stvarati glazbu. Svoje ideje je počeo provoditi u školi za gimnastiku i ples (Goodkin, 2002). Orff je po uzoru na drevnu grčku glazbu koja se sastojala od plesa, glazbe i jezika želio osmisliti nešto što bi bilo suvremeno i primjenjivo u tadašnjem vremenu. On je svoj novi način stvaranja glazbe nazvao "elementarna glazba" (Goodkin, 2001). To je jednostavan glazbeni materijal što uključuje dječje rime i brojalice koje se onda udružuju s elementima geste i mimike (Kazić, 2013). U početku je koristio ritmičke instrumente i klavir u manjim grupama, jer je tada bilo samo 17 studenata, no time nije bio zadovoljan i htio je nešto drugačije za stvaranje melodijskih/harmonijskih ideja. Bio je "otvoren" za nove ideje i prijedloge te je tako rado prihvatio afrički ksilofon koji je dobio iz Švedske. Eksperimentirao je na ovom instrumentu uz studente i učitelje te je došao na ideju da se naprave instrumenti bazirani na navedenom afričkom modelu. Tu ideju je podijelio s Curtom Sachsom koji je radio u muzeju instrumenata u Berlinu, ali on se nije složio s time s obzirom na kompliciranu strukturu takvih instrumenata te dostupnost potrebnih materijala. Kasnije je jedan od studenata poslao Carlu Orffu afrički ksilofon koji je bio napravljen od obične drvene kutije. Takva vrsta ksilofona je zadovoljila Karla Maendlera, izrađivača čembala, koji je započeo s izrađivanjem prvih Orffovih instrumenata – dijatonskog¹ ksilofona koji je bio napravljen po afričkom modelu, ali uz to se vidio i utjecaj indonezijskih

¹ dijatonika (grč.), glazb tonski sustav koji se temelji na cjelostupanjskim i polustupanjskim intervalima; dijatonske ljestvice, ljestvice dura i mola i starocrkv. načini u kojih je niz od 8 tonova unutar oktave podijeljen na 5 cijelih i 2 polustupnja. supr kromatika.

instrumenata. Kasnije su nastali i metalofoni koji su izgledali isto, samo što su bili izrađeni od metala. Klaus Becker, bivši učenik Karla Maendlera je godinama kasnije osnovao kompaniju "Studio 49" za izradu instrumenata. Danas postoji još više takvih kompanija, a Orffovi instrumenti se danas mogu pronaći u školama diljem svijeta (Goodkin, 2002).

Glavni princip Orffovog glazbeno-pedagoškog koncepta bi bio razvijanje kreativnosti i osobnosti kod djece. Orff to zove "Menschenbildung" ili u prijevodu razvoj ljudskog karaktera. Cilj je da se nađe način na koji će se dijete glazbeno izraziti, a ne učenje glazbe i usvajanje glazbene teorije. Ideja Orffa i Keetmana je da se uči uz stvaranje glazbe, a ne da se uči kako bi se glazba mogla stvarati. Vrlo važan princip je i grupno učenje gdje različiti načini izražavanja kao što su pjevanje, ples i govor su dobro izvedeni, a učitelj ne bi trebao imati glavnu ulogu, već on daje prijedloge za bolju grupnu interakciju.

Kada govorimo o glazbeno pedagoškom konceptu Carla Orffa, onda se podrazumijeva da su pjevanje, plesanje i sviranje instrumenata komplementarni i povezani načini izražavanja. Orff je tvrdio da bi se glazba trebala javljati iz improvizacije što je značilo da bi djeca trebala doživjeti kreativnost odmah od početka. Uz to, uvijek bi trebalo ostati dovoljno vremena da djeca izraze vlastite ideje i da ih isprobaju kako bi stekli još osobnog iskustva.

Orffov glazbeno-pedagoški koncept se može provoditi i u drugim kulturama, samo treba pripaziti da se sve promjene i dodaci primjenjuju na oprezan način (Hartmann, 2017).

2.1. Načini stvaranja glazbe uz Orffov instrumentarij

Glazbeno-pedagoški koncept Carla Orffa je pristup kojim se prije svega želi potaknuti djetetova volja i interes za glazbu, a ne metoda kojom ih se uči svirati ksilofon i instrumente Orffovog instrumentarija. Putem raznih igara, pjesama, plesnih pokreta i napjeva potiče djetetov glazbeni potencijal. Goodkin (2002) navodi

da se instrumenti najviše koriste kod srednjoškolske djece (70%), zatim kod osnovnoškolske (40%), a najmanje kod predškolske djece. Važan dio ovakvog načina usvajanja djetetovih glazbenih iskustava je usvajanje melodije, ritma i harmonije uz bogaćenje djetetovog glazbenog iskustva. Bitno je da djeca shvate kako su melodije konstruirane i zašto je bitna boja zvuka i glazbena struktura. Glavni Orffov cilj je da "djeca budu sami svoji kompozitori". Također je važno kako su instrumenti raspoređeni. Smatra da je najbolje instrumente poredati u krug i da je to najbolji način za vježbanje improvizacije. Pritom smatra da je bolje instrumente rasporediti u dupli polukrug gdje su basovi u sredini drugog polukruga, metalni instrumenti su na jednoj, a drveni na drugoj strani, a učitelj je okrenut na sredini prema njima svima. Druga opcija je da su tri reda gdje su soprani ispred, altovi u sredini, a basovi zadnji. Iako orkestri inače imaju uobičajen raspored, kod Orffovog instrumentarija to nije slučaj. Raspored je najbolje napraviti po volji učitelja, to jest, da on uoči koja je najbolja opcija za raspored instrumenata (Goodkin, 2002).

Uz to je važno i pripremiti djelo. Pjevanje je jednako važan, ali često izostavljen korak koji povezuje ruke i glas. Pjevanjem, solfeggiom² ili imitiranjem rukama se mogu pripremiti melodije. Djeca mogu vježbati tako da im se podijele batići za sviranje i sviraju na ksilofonu ono što su uvježbavali prije tapšajući po nogama. I to bi bilo poželjno da se vježba uz pjevanje. Ovakve vježbe su korisne jer bolje pripreme djecu za daljnje sviranje. Bitno je kod pripreme za sviranje djela obratiti pažnju koje dijete razumije kako se svira i pjeva. Jer ako se najprije takvoj djeci da prilika da sviraju pred ostalima, to će pomoći cijeloj grupi i doprinijet će do osjećaju zadovoljstva i napretka. Djeca se mogu birati i na druge načine – prvo dijete skroz na kraju lijevo, pa dijete skroz na kraju desno i tako do djeteta u sredini ili abecednim redom po redu ili od kraja. Djeca ne moraju mijenjati instrumente samo kad se mijenja djelo koje se svira. Mogu ih mijenjati i unutar istog djela. Bit ovakvog načina podučavanja je pružiti i iskusiti različite aspekte stvaranja glazbe: plesanjem, pjevanjem, stvaranjem ritma, melodije i drugo. To može izgledati naporno i teško, ali je impresivno vidjeti dijete kako jedan dio svira bubanj, drugi dio bas, a treći flautu. Neka djeca će prikazati privrženost za određenim instrumentom iz razloga što imaju osjećaj da im to najbolje leži. Postoji nekoliko načina na koji se to može izvesti:

² solfeggio (tal.), u glazb. nastavi, vježbe za usavršavanje sluha i pjevanje čitajući note prvi put; izvode se slogovima solmizacije (sol-fa)

1. Podići batiće daleko od instrumenta i napraviti slovo L ili X u zraku.
2. Dati signal koji se čuje dok djeca sviraju (na primjer najviša nota na flauti).
3. Uzeti batiće iz njihovih ruku, to jest zatražiti ih da batiće ostave na instrumentu.

Moguće je da će doći do situacija kada će dijete uzeti batiće prije nego im se to kaže. Zato je najbolje uzeti im te batiće na neko vrijeme, ali kratko (Goodkin, 2002).

Ponekad je dovoljno samo udariti o bubanj kako bi se grupa ujedinila, ali često djeca krenu svirati bez znaka odrasle osobe. Uza sve to, bitno je odrediti brzinu sviranja koja neće biti dosadna ili frustrirajuća za djecu. Jedna efikasna strategija je da ona djeca koja inače brže uče, nakon što su pokazala da su naučila ono što je bilo potrebnu, pomognu onima koji sporije uče jer onda se osjećaju korisno. Isto tako je korisno odrediti vrijeme kada će dijete moći vježbati skupa s učiteljem (Goodkin, 2002).

2.2. Orffov glazbeno-pedagoški pristup kao multimodalni način djetetovog glazbenog izraza

Orffovi instrumenti su dobri za upoznavanje s mnogim glazbenim tradicijama. U svojoj knjizi "Play, sing & dance: an introduction to Orff Schulwerk" Goodkin navodi da je u svojoj školi imao repertoar ksilofona iz Gane, Zimbabve, Kolumbije, Meksika i Balijske, a uz to i čelične bubnjeve iz Trinidada, Antigie i Jamajke i raznovrsne žičane instrumente iz Grčke, Irske, Mađarske, Bolivije, Haitija, Španjolske i Bugarske (Goodkin, 2002).

Brebrić i Bačlija Sušić (2019) prema Way i Mckerrel (2017) tvrde kako dijete u sebi nosi bogati doživljaj koji ne uspijeva uvijek izraziti samo kroz glazbu već ga spontano nadopunjuje drugim sredstvima čime dolazi do njegovog multimodalnog izraza. Odgojitelj bolje upoznaje dijete i otkriva njegove skrivene potencijale kroz djetetov multimodalni, stvaralački i sinkretički izraz i zbog toga se kroz

multimodalni objektivi može točnije promatrati i razumjeti pokazatelji razvoja djeteta (Brebrić i Bačlija Sušić, 2019 navedeno u Jewitt, Kress, Ogborn i Tsatsarelis, 2001).

Elly Bašić (1973) ističe važnost tzv. spontanijh improvizacija kao slobodnog, nesputanog sinkretičkog djetetovog izraza čiji je temeljni smisao osloboditi djetetovu kreativnost i maštu. Dijete svojim stvaralačkim izrazom i energijom inspirira i potiče odgojitelja koji sudjelovanjem u stvaralačkom procesu postaje djetetov ravnopravni partner. Stoga se velika važnost pridaje odgojiteljevom stvaralačkom izrazu s obzirom da ekspresija koja je doživljena u njegovom kreativnom izražavanju doprinosi razvoju njegovog interesa kao i senzibiliteta za glazbu što nadalje doprinosi njegovom osobnom rastu i razvoju. Razvoj odgojiteljevih glazbenih kompetencija ima najznačajniji utjecaj na poticanje i razvoj djetetovih glazbenih sposobnosti i potencijala. Dubinski pristup utjecat će na razvoj djetetovih glazbenih kompetencija. (Brebrić i Bačlija Sušić, 2019).

Jedna od glavnih funkcija vezano za Orffov instrumentarij je praćenje pjevanja. Instrumenti pomažu djeci da prijeđu s pjevanja na instrumentalne melodije kako bi otkrili kako svirati ono što pjevaju. Instrumenti također mogu biti korišteni za bolju harmonijsku podlogu, davanje ritma i dodavanje boje tona kroz uporabu fraza koje se ponavljaju s melodijama koje su svirane ili pjevane na soprano instrumentima. Bas i alt ksilofon i soprano zvončići su dobar početak za Orffov glazbeno-pedagoški koncept kako bi se djeca mogla upoznati sa sve tri glazbene funkcije – početna harmonija, orkestralna tekstura i boja tona te melodija. Djeci se opsegom instrumenata daje prilika da iskuse tradicionalne funkcije soprana, basa i alta. Također im je pružena mogućnost za razvijanje sluha za početnu orkestraciju putem tri različite boje zvuka – metal (metalofon), drvo (ksilofon) i lagani metal (zvončići). Uobičajeno je koristiti isti narodni materijal i jednostavne strategije kao sviranje melodije jednom na ksilofonu, drugi put na metalofonu i treći s obje zajedno. Udaraljke koje se koriste prema Orffovom glazbeno-pedagoškom konceptu pružaju brojne mogućnosti. Orffov instrumentarij pruža dakle dobar način poduke kako za sve učenike tako i za učitelje koji provode ovaj glazbeno-pedagoški pristup u radu s djecom (Goodkin, 2002).

Isti autor smatra da je od pjevanja djelotvornije učenje sviranja klavira s obzirom na to da fizički raspored tipki klavira pruža prostorni i vizualni model koji doprinosi boljem razumijevanju pri učenju glazbe. Uspoređuje klavir sa ksilofonom; koji na sličan, konkretan način dopušta djeci da broje intervale. Nadalje Godkin (2002) smatra da tehnika, odnosno način sviranja Orffovog instrumentarija čini nemogućim čitanje glazbe što je u jednu ruku hendikep zbog čitanja nota, u drugu ruku je prednost – razvija se mogućnost za učenje sviranja po sluhu. Djeca mogu naučiti svirati melodije po sluhu čim dobiju osjećaj kako se visina njihovog glasa prevodi u intervalske odnose na ksilofonu. Čim nauče "pronaći" pjesmu koju su naučili pjevati na instrumentu, trebat će im manje detaljnih uputa sa svakom novom melodijom. Ističe da je sviranje po sluhu vještina kao i svaka druga, a koja se uči vježbanjem (Goodkin, 2002).

Kod ksilofona su jednostavne tehnike sviranja i zbog toga se lako dolazi do realizacije zvuka zbog čega se djeca osjećaju samouvjereni u stvaranju glazbe i to ih potiče da dalje stvaraju. To je vrlo bitno jer bez toga djeca ne bi imala želju za daljnjim sviranjem i ne bi došlo do napretka. Iako Orff naglašava da je bitna sloboda kod učenja sviranja instrumenta, u ovom slučaju je bitno biti malo stroži jer je bolje odmah ispraviti ono što nije dobro, nego pri kraju učenja. Postoje dva glavna pravila:

1. Batići za sviranje se drže kao bicikl. Bitno je prste okružiti okolo, laktovi moraju ići malo prema van, a batići stoje pod kutom od 45° i treba se sjediti uspravno.
2. Trebaju se koristiti obje ruke, a jedan batić je jedna nota, drugi druga nota. Kada dođe do tri note ili više, onda se koristi tehnika križanja (na primjer kod do-re-mi se svira lijevo-desno-lijevo). Od djece se zapravo traži da drže jedan batić, to jest njegovu kuglicu iznad centra, a drugu malo ispod. Što su djeca starija, to će učiti i koristiti sve složenije tehnike sviranja (Goodkin, 2002).

2.3. Nedostaci Orffovog instrumentarija

Orffov instrumentarij ima mnogo pozitivnih strana kao što su: veličina glazbenih instrumenata, tehnika sviranja prilagođena djetetu, učinkovitost u postizanju ciljeva zajedničkog istraživanja, glazbenog iskustva i kreativnosti, uvođenje instrumenata postupno i selektivno i princip koji se temelji na ostinatu³ (Borota, 2013).

Osim pozitivnih strana za upoznavanje s glazbom, postoji nekoliko nedostataka, a to su:

1. Neki smatraju da zvuk Orffovih instrumenata nije najbolji kao oslonac za pjevanje jer se većina pjesama svira u C ključu što je prenisko za većinu dječjih pjesama i njihove glasove kada pjevaju. Kada bi se ključ promijenio u F ili G, onda bi bilo lakše i otvorila bi se mogućnost za pjevanje a cappella ili da se pridruže instrumenti kao na primjer klavir ili gitara kako bi se ujednačila situacija. Mijenjanje ključa u F ili G se provodi od trećeg razreda nadalje.
2. Orffov instrumentarij i njegove tehnike ne pružaju mogućnost čitanja glazbe što je uobičajeno kod učenja sviranja. Ali to se može dijelom promijeniti tako što bi se djeci dale note pjesama koje su već naučili po sluhu kako bi kada pjevaju/sviraju istovremeno pratili notni tekst.
3. Kod Orffovog instrumentarija je veliki plus to što djeca bez pretjerano velikog napora postignu zvuk, ali s druge strane postoji i negativna strana svega toga, a to je da učenici onda ne nauče pravilno disati tijekom sviranja neki instrumenata, a isto tako kod pjevanja, djeca ne usavrše one tehnike za koje se smatra da inače trebaju biti usavršene. Zato je bitno paziti na to, pogotovo kod pjevanja ili sviranja flaute jer uobičajeni Orffovi instrumenti kao klavir i ksilofon ne pružaju takvu mogućnost učenja.
4. Koncept Orffovog instrumentarija je dobro prihvaćen i instrumenti su većinom prilagođeni djeci, ali bilo bi poželjno kada bi se napravili instrumenti veličinom prilagođeni za odrasle kako bi cjelokupni doživljaj bio potpun. Srednjoškolska djeca često imaju dojam da su prerasla te instrumente

³ ostinato (tal.: uporno), glazb. misao koja se doslovno i bez prekida ponavlja u jednoj dionici, najčešće basovoj (basso ostinato), kroz cijelu skladbu ili veći odlomak

(na primjer zvončiće) i onda misle da moraju prijeći na druge instrumente, to jest "instrumente za velike" (Goodkin, 2002).

Neki od prijedloga za pomoć kod navedenog posljednjeg problema:

1. Djecu koja su vješta u sviranju ksilofona bi bilo dobro uputiti ih sviranju vibrafona ili marimbe.
2. Neka djeca spontano povežu sviranje klavira i ksilofona pa tako kod kuće sviraju dijelove melodije koje su naučili svirati na satu ksilofona. Pošto mnogo djece zna svirati klavir, bilo bi dobro dati im izazov da sviraju s obje ruke na klaviru (melodijske dijelove i pratnju u basu). Uz to ih je vrlo korisno poticati na improvizaciju.
3. Djecu se treba upoznati s instrumentima koji su slični njihovim instrumentima kako bi djeca shvatila da ti instrumenti nisu samo za djecu.
4. Kada su djeca malo starija, trebalo bi ih upoznat s instrumentima kao što je profesionalni vibrafon jer to djeci daje osjećaj da su usavršili sviranje zvončića.
5. U školi bi trebao postojati izborni predmet kao dodatak glazbenom gdje bi se djecu od deset i jedanaest godina nadalje upoznalo s tradicionalnim instrumentima i instrumentima orkestra. Jer djeca bi onda, osim na primjer frule se upoznala i s instrumentima kao što su saksofon i flauta (Goodkin, 2002).

2.4 Orff muzikoterapija

Na temelju Orffovog instrumentarija i Orff Schulwerka se razvila Orff muzikoterapija kao djelo Gertrude Orff. Gertrud Orff je isticala dobar potencijal djece s teškoćama u razvoju (Burić, Nikolić i Prstančić, 2013). Stoga je u Münchenu 1980. godine držala seminare na temu Orff muzikoterapije kojim je pružala

mogućnost obrazovanja profesionalaca koji rade s osobama i djecom s teškoćama u razvoju. Od 1986. godine je postojala mogućnost trogodišnjeg tečaja Orff muzikoterapije koji je bio osmišljen za usavršavanje u radu s djecom i mladima s poteškoćama u razvoju. Cilj tečaja je bio omogućiti profesionalcima da koriste ovakvu glazbenu terapiju na vlastitom mjestu rada (Voigt, 2003). Već se trideset godina ovakav način rada uspješno provodi u Referentnom Dječjem centru za djecu i mladež sa smetnjama u razvoju u Münchenu (HUCO, Hrvatska udruga Carla Orffa).

S obzirom na to da Orff Schulwerk pruža razne mogućnosti multisenzornog doživljaja glazbe, on može pomoći terapeutu u shvaćanju djetetovih potreba. Kako bi djeca osjetila zvuk koji slušaju, mogu se kombinirati razni načini njegova stvaranja. Svaka aktivnost s djecom započinje pozdravljanjem, zatim predstavljanjem kako bi se djecu potaknulo na međusobnu interakciju. Nakon što su djeca spremna za sudjelovanje, terapeut im predstavlja glazbenu ideju na temelju koje se provodi glazbena improvizacija kao npr. zvuk, melodija, pokret, ritam i sl. Djeca zatim spontano kreiraju odgovor. Cilj je da se svako dijete potakne da pokaže svoj maksimum u aktivnostima dok se u skupnoj aktivnosti nastoji postići što bolja usklađenost. Nakon toga se razgovara o postignutim unapređenjima ili se pokušava razviti vještina sviranja, pjevanja i improviziranja ponavljanjem već izvedenih aktivnosti. Na kraju terapeut predstavlja još jednu završnu aktivnost u koju se također uključuju djeca (Svalina, 2003).

Pod poteškoćama u razvoju spadaju: poteškoće u koordinaciji pokreta, poteškoće u govoru, poremećaj funkcije pluća i srca, dijete može biti gluho ili slijepo ili imati cerebralnu paralizu. Isto tako dijete može imati poteškoće u komunikaciji, učenju ili u izražavanju emocija (Svalina, 2009). Smatra se da skoro sva djeca s teškoćama u razvoju imaju ozbiljnih problema senzomotoričke prirode. Samim time takvi problemi im onemogućavaju spoznajni razvoj u skladu s njihovom dobi. Ovakav stav je sličan osnovnoj premisi humanističke psihologije. Središnji čimbenik u liječenju je bio odnos između djeteta i terapeuta. Ono što je stavilo naglasak na razvoj i razvojne procese Orff muzikoterapije je rad u području socijalne pedijatrije. Vrlo je važno imati individualizirani pristup svakom djetetu, ali i mogućnost korištenja raznih oblika stimulacije razvoja. Orff muzikoterapija je oblik terapije gdje se koriste sposobnosti i vještine djece s određenim teškoćama u razvoju. Kod ove terapije je

karakteristično njezino multisenzorno i interaktivno djelovanje (Burić, Nikolić i Prstančić, 2013).

Orff muzikoterapija ujedno predstavlja sredstvo i način djetetovog neverbalnog izraza te na taj način doprinosi djetetovoj socijalizaciji. Česti je slučaj da odgojitelji putem glazbenih aktivnosti uspije zainteresirati dijete s poteškoćama i razvoju i na taj način uspostaviti s njime komunikaciju. Na isti način, ponekad se takva djeca putem upravo putem glazbenih aktivnosti uključe u aktivnosti s drugom djecom. Kazić (2013) ističe da muzikoterapija uz razvoj komunikacije, socijalizacije i samokontrole, povećava mogućnost koncentracije.

Muzikoterapija se često provodi skupno, ali se isto tako provodi i na način individualnog rada s pojedincem. Škrbina (2013) navodi da se individualan način provođenja osobito primjenjuje kada je pojedinac agresivan ili ako za njega nije primjeren grupni rad. Glazba djeluje multisenzorno jer su instrumenti napravljeni od raznih materijala i imaju različit opseg i oblik (HUCO, Hrvatska udruga Carla Orffa). Glazbena sredstva u Orff muzikoterapiji su: ritam, gesta, govor, pokret, melodija, mimika, improvizacija i sviranje na Orffovim instrumentima (Burić, Nikolić i Prstačić, 2013).

3. TIJELO KAO INSTRUMENT U ORFFOVOM GLAZBENO-PEDAGOŠKOM PRISTUPU

Osim pjevanja kao osnovnog načina stvaranja glazbe, možemo koristiti vlastito tijelo kao udaraljke. Svaki dio tijela ima različit zvuk i kroz povijest se to otkrivalo i provodilo. Curt Saches je rekao da je sve krenulo sa stupanjem odnosno udaranjem nogama o pod, zatim je došlo do udaranja po nekom dijelu tijela rukama pa po bokovima i trbuhu, ali samo pljeskanje je bilo prisutno u svim kulturama. Nigdje ne postoji dokaz da je ova izjava točna, ali ono što možemo potvrditi je to da su ljudi

oduvijek koristili razne načine kako bi stvorili zvuk, čak i vlastito tijelo (Goodkin, 2002).

1. Pljeskanje – najčešći način proizvodnja zvuka putem tijela koji se prvi put javlja kod novorođenčeta kao odgovor okolini. Pljeskanje se najviše koristi u državama Afrike kao što su Zimbabve, Gana, Etiopija, Mali i Maroko. Javlja se i u Aziji (Japan, Pakistan, Nova Gvineja, Sumatra) i Europi (Francuska, Italija, Španjolska i Austrija), a najviše se proširilo po Sjevernoj Americi. Češće je u neformalnoj tradicionalnoj glazbi nego u klasičnoj. Više ga koriste gledatelji ili plesači u koreografijama. Ono se može koristiti za razne funkcije u glazbi kao što su: održavanje ritma u američkom plesu, za sviranje kratke međugre u austrijskoj narodnoj glazbi, španjolski flamenco i za prikazivanje mjere u pakistanskoj Qwalli glazbi.
2. Lupanje nogama od pod – drugi najčešći način stvaranja glazbe nakon pljeskanja. Neki koriste čak posebnu obuću za to ili podlogu, a neki stavljaju zvečke i zvončiće na neki dio noge kako bi proizveli zvuk.
3. Tapšanje – često je u američko-afričkim plesovima. To uključuje koljena, bedra i stopala (najviše u rumunjskim, ruskim i austrijskim narodnim plesovima). Ne toliko često, ali koriste se i prsa.
4. Pucketanje prstima – najviše ga koriste jazz glazbenici kod započinjanja sa sviranjem. Kod glazbenika, plesača i gledatelja, pucketanje prstima je univerzalan način za stvaranje ritmičkih zvukova. Zbog njegove jednostavnosti se pruža mnogo prilika za stvaranje glazbe, a njegova vizualno-kinestetička komponenta je povezana s plesom. Njegov opseg boje zvuka, dinamike i tona je ograničen u usporedbi s instrumentima, ali dodaje boju vokalnoj i instrumentalnoj glazbi radije nego da se pucketanjem prstima stvara vlastiti oblik umjetnosti (Goodkin, 2002).

U svijetu glazbe je najistaknutija uloga tijela kao instrumenta (udaraljke) u obrazovanju. Iako se provodi u mnogim glazbenim praksama, najviše se koristi u Orffovom glazbeno-pedagoškom konceptu. Na samim počecima kada je radio sa 17 učenika, Orff je najprije počeo s najosnovnijim načinima stvaranja glazbe: lupanje nogama o pod, pljeskanje i pucketanje prstima i to u kombinacijama od najlakše prema najtežem. Orff je tijelo kao instrument

koristio kao način kako bi se kod djece oslobodila unutarnja osjetljivost za ritam. U Orffovom pristupu postoje različiti načini korištenja tijela kao instrumenta:

1. Narodni plesovi – pljeskanje rukama se koristi u mnogim narodnim plesovima. U Češkoj je poznat ples "Doudlebska" kod kojeg se plesači stanu u krugu i energično plješću dok ostali koji su u užem krugu moraju pobjeći. U Izraelu je poznat ples "Mayim" gdje u ritmu "Ve Davida" žene i muškarci plješću i izmjenjuju se u krugu. Rumunjski "Alunelu", ruska troika i bugarski "Kukuvicka" koriste u udaranje nogama od pod. Svi navedeni plesovi su dobro poznati pri provođenju aktivnosti iz tjelesne kulture i Orffovom pristupu.
2. Igre – u dječjoj kulturi diljem svijeta, pljeskanje u paru je univerzalno. Ono što se prije najviše igralo bez nadzora starijih vani, na igralištima i ulicama, danas se provodi iza zatvorenih vrata odgojno-obrazovnih ustanova, škola i sl. Neke igre uključuju do četiri osobe i kompliciranije koreografije.
3. Vježbe – tapšanje, pucketanje, pljeskanje i udaranje nogama o pod se često koriste u uvježbavanju ritma. Udaranje uz pomoć tijela je način na koji se vježba čitanje ritmičkih nota.

Vježbanje udaranja, odnosno sviranja po tijelu može pomoći u izgradnji vještina i razumijevanja mnogih osnovnih glazbenih elemenata, kao na primjer:

-boja zvuka – pljeskanje može biti podijeljeno u tehnike između alta (obje ruke su ravne), bassa (spojene ruke u oblom položaju), tenora (jedna ruka u oblom položaju) i soprana (vrhovi prstiju). Za razvoj sluha za orkestraciju se mogu miješati spomenute boje zvuka.

-vrijednosti trajanja – svaka od četiri navedene razine korištenja tijela kao instrumenta podrazumijeva razinu ugone s različitim vrijednostima trajanja. Pucketanje prstima s osminkama, pljeskanje s četvrtinkama, tapšanje sa šesnaestinkama i udaranje nogama o pod s polovinkama.

-visina - ritmovi su vrlo vezani za specifične kombinacije visine i boje zvuka na bubnjevima i ostalim instrumentima.

-tehlike – pljeskanje priprema djecu za sviranje na činelama, tapšanje po koljenima za razna sviranja bubnjeva, pucketanje za kastanjete, a udaranje nogama o pod za bass bubanj i pedale.

-pjesma – pljeskanje u ritmu kao pratnja u pjevanju je često u nižim razredima. Postoji mnogo dječjih pjesama gdje se koristi tijelo kao instrument u nekim dijelovima pjesme: "Kad si sretan", "Bingo" i ostali.

-instrumentalni ansambl⁴ – učenje obrazaca za ksilofon na koljenima se često koristi na satovima kod Orffa. Udaranje, sviranje po tijelu kao instrument se također može koristiti kao interludij u ansamblu.

-dijelovi udaraljki – za učenje tradicionalnih dijelova na udaraljka se može koristiti tijelo (kao na primjer u brazilskoj Sambi). Isto tako se dijelovi koji su smišljeni za sviranje po tijelu mogu svirati na udaraljka mijenjajući različite razine boje zvuka prema različitim strukturama ansambla.

-ritmički dijelovi – nisu toliko česti u učenju kod Orffa, ali Doug Goodkin je kod svog učenja koristio rad Keith Terry-ja i zbog toga su stvorili nekoliko pjesama samo za sviranje pomoću tijela.

-govor – postoje dvije izrazite veze između govora i sviranja tijelom – jedna je prijenos ritma riječi u pljesak rukama, a druga je pratnja (Goodkin, 2002).

Svaki izvedeni pokret bi trebao biti ritmički popraćen, a tijelo umjetnika se poistovjećuje s instrumentom tako da skupa tvore jedno glazbeno tijelo. Sviranjem instrumenata se realiziraju ideje i izražaji, a jednostavno je oponašati i procedure koje se koriste u autorskoj glazbi. Posebne karakteristike instrumenata nude odraslima i djeci (zdravoj ili s posebnim potrebama) mnoge mogućnosti da se izraze glazbeno na način koji nisu još nikad nisu čuli (Zalar K., Sischer-Kafol, 2015).

⁴ ansambl (franc.). 1. Cjelina, zajednica. 2. Skupina izvođača, glumaca, glazbenika, plesača

3.1. Zastupljenost tjeloglazbe u svijetu

Perkusionist Keith Terry promaknuo je sviranje tijelom diljem svijeta. Nakon rada s njime, Doug Goodkin je počeo koristiti te ideje u vlastitom radu s djecom te ih devedesetih godina prošlog stoljeća proširio na Orffovom institutu kao i među učiteljima u Španjolskoj i Australiji. Keith Terry je svojim radovima kao i praktičnim djelovanjem kao Orff učitelj osobito doprinio širenju tjeloglazbe.. Najveći utjecaj se pokazao u Finskoj. Tomu su doprinijeli i nastupi njegove grupe "Crosspulse" i Orffove grupe "Xephyr" koja je kombinirala ove tehnike u raznim pjesmama kombinirajući Orffov instrumentarij i govor, dok je grupa studenata Eline Kivele "Syrjahyppy" sa Sveučilišta Jyvaskyla u Finskoj naginjala drami i plesu. Pjevanje uz pljesak, plesači koji nogama lupaju ritam i djeca koja u paru plješću su neke od najuniverzalnijih i najdrevnijih glazbenih vježbi koje poznajemo. Orff je prepoznao njihovu kvalitetu i smjestio ih u suvremenu zapadnu kulturu (Goodkin, 2002).

Flamenco je spoj plesa, glazbe i pjesme koji je nastao na jugu Španjolske. Korijeni flamenca leže od sjeverozapada Indije do Španjolske između 9. i 14. stoljeća. Migranti su sa sobom ponijeli opsežan repertoar plesova i pjesama, ali i instrumenata kao što su drvene kastanjete, tamburin i zvona. Glavni element je "cante", to jest pjesma koje se dijeli u tri kategorije: "cante jondo", "cante intermedio" i "cante chico". Svaki od stilova se razlikuje karakterističnim ritmom i strukturom akorda (<https://www.britannica.com/art/flamenco>).

Juba ples je ples Afroameričkog roblja koji se pojavio krajem 19. stoljeća u Nizozemskoj Gvajani, južnim Sjedinjenim Američkim Državama i Karibima. Izvodi ga grupa muškaraca u krugu oko dva muškarca koji u sredini izvode razne pokrete kao odgovor na ritam i pljeskanje ostalih. Nakon svakog novog pokreta, svi koji su u krugu, su se pomicali u smjeru kazaljke na sat koristeći juba pokret. Juba pljeskanje se dan danas javlja u mjestima gdje je procvjetao (<https://www.britannica.com/art/juba-dance>).

4. VRSTE UDARALJKI U ORFFOVOM GLAZBENO-PEDAGOŠKOM PRISTUPU

Udaraljke su idiofona i membranofona glazbala na kojima udaranjem stvara zvuk, odnosno melodija. Zvuk udaraljki često je bliži šumu nego tonu zbog neparanih parcijalnih tonova (<http://proleksis.lzmk.hr/49545/>). Udaraljke su najstariji instrumenti i nemoguće ih je sve nabrojati jer još od 19. stoljeća kompozitori posežu za što većim brojem narodnih udaraljki kako bi se postigao što egzotičniji zvuk. U kazališnom i simfonijskom orkestru su ravnopravne ostalim dvjema obiteljima instrumenata: puhačkim i žičanim instrumentima. Udaraljke obično dijelimo na ritamske i melodijske udaraljke, ali ih možemo podijeliti s obzirom na karakter zvuka prema materijalu od kojega su načinjeni na: metalne idiofone, drvene idiofone i membranofone (Gospodnetić, 2015).

U Orffovom glazbeno-pedagoškom pristupu koriste se melodijske i ritmičke udaraljke. Takva podjela temelji se na zvuku instrumenata. Dok ritmičke udaraljke služe samo za izvođenje ritma, putem melodijskih instrumenata može se izvoditi i određena melodija.

4.1. Melodijske udaraljke

Melodijske udaraljke imaju određenu visinu zvuka što znači da se njihovim sviranjem stvaraju tonovi određene visine.

Ksilofon se sastoji od pločica raznih debljina i dužina što znači da ima različite visine tonova (Slika 2). Svira se batićima koji su obloženi "filcom". Pločice koje su postavljene na postolju se mogu vaditi za slučaj kada nam za neku pjesmu ne trebaju pa je tako djetetu lakše pogoditi pločicu koja mu je potrebna. Neki ksilofoni imaju osim osnovnih tonova i rezervne pločice sa svim izvedenim tonovima, ali većina ksilofona ima samo rezervne pločice za tonove b i fis. Ime tona piše na svakoj pločici, ali se mogu staviti i kružići u raznim bojama na pločice kako bi djeci bilo lakše. Ako s djecom sviramo po notama, onda boja pločice odgovara boji sličice koja zamjenjuje notu.

Najčešći su alt i sopran ksilofon gdje alt ksilofon zvuči za oktavu niže od sopran ksilofona. Kod sviranja se batićima treba gađati sredina pločice i onda odmah odmaknuti batić da bi pločica mogla titrati, a titranje je vrlo kratko. Može se i batićem povući po više pločica redom čime se dobije glissando. Podrijetlo ksilofona i kako se on proširio svijetom nije poznato niti utvrđeno. Postoji teorija da je nastao u Indoneziji i zatim putovao na istok Afrike za vrijeme migracija. Što se tiče vremena, to je bilo ili oko 1000 godina prije Krista ili između 500. i 1000. godine. Neki smatraju da je stigao u Indoneziju iz Afrike. Ono što se može potvrditi je to da su subsaharska Afrika i jugoistočna Azija dva centra ksilofona i da je migracija afričkih robova potakla stvaranje i trećeg centra – središnju Ameriku, točnije Meksiko i Gvatemalu. Mnoge europske slike, tapiserije i drvorezi iz 16. i 17. stoljeća prikazuju kosture kako sviraju ksilofon u "Srednjovjekovnom plesu smrti". Ksilofon je došao u Europu u 19. stoljeću, a u 20. stoljeću su ga skladatelji počeli koristiti zbog želje za novom bojom zvuka i kompozicijskih tehnika (Gospodnetić 2015).

Slika 2. Ksilofon

Izvor: <https://www.glasbeniatelje.com/percussion-in-orff/orff-instrumentarij/ksilofoni-orff/ksilofon-alt-goldon-10210-sucupira> (20.02.2019)

Metalofon – jedina razlika između metalofona i ksilofona je ta da metalofon ima metalne pločice i svira se drvenim batićima. U vrtićima češće susrećemo vrstu metalofona gdje je samo jedan red pločica, a rjeđe gdje su pločice složene u dva reda pri čemu su u drugom redu izvedeni tonovi (kao crne tipke na klaviru) (Gospodnetić, 2015).

Slika 3. Metalofon

Izvor: <https://www.euro-unit.com/hr/drums/rucne-udaraljke/goldon-10100-detail>
(20.02.2019.)

Zvona – u vrtiću su vrlo rijetka. Sastoje se od metalnih okomitih cijevi raznih dužina koje su ugođene na tonove različitih visina. Sviraju se batićima obloženim kožom ili pustom ili drvenim batićima (Gospodnetić, 2015).

Slika 4. Zvona

Izvor:

http://www.jhguitars.com/showitems.asp?cat=Percussion&detailcat=Concert+Mallet+Percussion&previtem=guitar%5Fcenter47646&nextitem=guitar_center48294 (20.02.2019.)

Zvončići su vrlo slični metalofonu. Temeljna razlika između ova dva instrumenta je visina proizvedenog tona (zvuči oktavu više) i njegova boja (Gospodnetić, 2015). Njihov zvuk je čist i svijetao, a za udaranje se upotrebljava laki metalni batići ili lagane palice s glavama od drva (Manasteriotti, 1982).

Slika 5. Zvončići

Izvor:

https://agora.xtec.cat/iesmalgrat/moodle/pluginfile.php/219169/mod_resource/content/1/M%C3%BAsica-1ESO-Dossier%20estiu%2017.pdf (20.02.2019.)

Vibrafon je instrument koji je također vrlo rijedak u vrtićima. To je zapravo metalofon s okomitim rezonantnim cijevima ispod svake pločice. Sadrži propeler tjeran motorom što uzrokuje vibriranje zvuka (Gospodnetić, 2015).

Slika 6. Vibrafon

Izvor:<http://www.espace-percussion.fr/ross-asaret-majestic-jupiter/images/instruments/vibraphones/?C=M&O=A> (20.02.2019.)

Crotales je instrument koji se koristi tako da se drži po jedan u svakoj ruci, a može se nataknuti i na prste. Sličan je činelama, ali u promjeru ima samo nekoliko centimetara. Također može biti i pričvršćen na stalak, a njegove tonske visine su kao na klavijaturi (Gospodnetić, 2015).

Slika 7. Crotales

Izvor:<https://www.adams-music.com/shop/product/?i=Crotales&m=SWCSCR&lid=1033> (20.02.2019.)

Timpani su instrument koji se sastoji od dva ili više velikih bubnjeva od kojih svaki ima određenu visinu tona. Građom podsjećaju na bakrene kotlove čiji su rubovi prekriveni napetom kožom koja je pričvršćena s dva željezna obruča. Pri sviranju na dva timpana, važno ih je ugoditi u intervalu kvarte ili kvinte. Mehanizam za ugađanje se sastoji od vijaka koji su poredani po obodu. Kod novijih instrumenata se viši ton dobije tako da se cijeli timpan okrene, a postolje ostaje na mjestu. Od 19. stoljeća se počinju koristiti timpani s pedalama kojima se može brže ugoditi. Svirač njima može birati tonove i svirati čitave melodije, a na gornjem obodu se nalazi kazaljka koja pokazuje na kojem su tonu ugođeni. Timpani Orffovog instrumentarija su drveni, a ne bakreni i puno su manji od timpana koji se koriste u orkestru gdje predstavljaju jedan od najvažnijih i najvećih instrumenata. Sviraju se mekim batićima obloženim pustom tako da se gađa sredina polumjera (Gospodnetić, 2015).

Slika 8. Timpani

Izvor: https://www.thomann.de/de/adams_32_philharmonic_light_timpani.htm (20.02.2019.)

Gong – slični većoj brončanoj čineli koja visi uspravno. Svira se mekim batom po sredini kruga, a daje samo jedan ton koji dugo odzvanja (Manasteriotti, 1982).

Slika 9. Gong

Izvor: <https://instrumentosde.org/instrumentos-de-percusion/> (20.02.2019.)

4.2. Ritamske udaraljke

Ritamske udaraljke su udaraljke koje nemaju određenu visinu tona te služe samo za izvođenje ritma. Bubnjevi spadaju u najpoznatije instrumente iz grupe ritmičkih udaraljki. Zvuk se proizvodi sviranjem, odnosno udaranjem po koži koja je razapeta na drvenom ili metalnom obruču. Može se svirati drvenim batićem, rukom ili batićem koji je obložen filcom ili kožom.

Ručni bubanj – drži se u lijevoj ruci, a desnom se udara, svira sredina polumjera. Samo značenje imena nam ukazuje da se instrument svira rukom. Najmanji ručni bubanj je namijenjen za djecu, a u posljednje vrijeme nailazimo sve češće na plastične dijelove umjesto drvenog obruča i kožne opne. Ako je bubanj veći i dobrog je zvuka, onda se može na njemu svirati i mekim pustenim⁵ batićem (Gospodnetić, 2015).

⁵ pust, netkana plošna tekstilija od vune ili finih dlaka zeca, angorškoga kunića ili deve, kojoj se cjelovitost postiže zamršivanjem vlakana; ponegdje i filc (njem. Filz)

Slika 10. Ručni bubanj

Izvor: <https://www.musikland-online.de/Stagg-HAD-012W-Kunststoff-Handtrommel-12/>

Mali bubanj je vrsta ručnog bubnja koji ima dvije opne. Nekoliko spirala je pričvršćeno na donjoj opni koje daju vrlo oštar zvuk. Plašt valjka je najčešće od mjedi, a rjeđe od drva. Na njemu se može svirati i drvenim palicama u igri (npr. ako je u igri jedno dijete glasnik koji pronosi novosti po selu ili glumi vojskovođu). Doboš ima vrpca koja se može objesiti djetetu oko vrata. U jazz i rock glazbi, kao i u orkestru, uglavnom se svira drvenim palicama (Gospodnetić, 2015).

Slika 11. Mali bubanj

Izvor: <http://www.nota.rs/proizvodi.html> (20.02.2019.)

Drveni bubnjić (Slika 12.) – svira se drvenim batićem. Ako je četvrtastog oblika, veličina mu je, otprilike kao veća pločica ksilofona. Zvučnost mu daju jedan ili dva proreza u kojem su zubići (Gospodnetić, 2015).

Slika 12. Drveni bubnjić

Izvor:

<https://www.welt.de/icon/design/article175209128/Nostalgie-Kinderzimmer-sehen-jetzt-wieder-aus-wie-vor-50-Jahren.html>

(20.02.2019.)

Slika 13. Četvrtasti drveni bubnjić

Izvor:<https://bandmm.com/collections/percussion/products/latin-percussion-aspire-large-wood-block-with-striker>

(20.2.2019.)

Veliki bubanj – stoji uspravno tako da su opne okomite na pod, a svira se desnom rukom po desnoj opni mekim pustenim batom (Gospodnetić, 2015).

Slika 14. Veliki bubanj

Izvor: <http://northgeorgiaband.com/wp/drum-head-replacement/>
(20.02.2019.)

Štapići se sviraju tako da štapićem koji je u desnoj ruci odsviramo po štapiću koji je u lijevoj ruci. Štapić u lijevoj ruci može pritom biti postavljen iznad drugog dlana ili tako da ga pridržavaju prstenjak, palac i mali prst. Ako smatramo da bi djecu moglo takvo sviranje sputavati, onda im slobodno damo da sviraju štapiće na način da ih lagano drže u rukama, ali je pritom važno da ih brzo odmaknu jedan od drugoga nakon što su odsvirali (Gospodnetić, 2015).

Slika 15. Štapići

Izvor: http://www.musicmedia.pl/autoinstalator/joomla5/index.php?option=com_content&view=article&id=122:halifax&catid=14&Itemid=508&showall=1&limitstart= (20.02.2019.)

Tam-tam je instrument sličan gongu, samo što je veći i ne daje ton određene visine. Najčešće je u obliku brončane, okrugle ploče koja je u središtu konkavna. Zvuči vrlo dugo, a svira se pustenim batom (malo) ispod sredine kruga (Gospodnetić, 2015).

Slika 16. Tam-tam

Izvor: <https://www.nakas.com.cy/prd/gkongk-stagg-15-ttg-15-me-kopano> (20.02.2019.)

Činele – brončane okrugle ploče slične tanjurima. Uglavnom se koriste u paru, a može se jedna držati u lijevoj ruci ili na stalku i svirati desnom rukom po njoj mekim batom, pogotovo ako je činela velika. Zvuk dugo traje, a pridržavaju se kažiprstom i palcem za kožnu vrpцу na kojoj vise, pri čemu treba paziti da ne dodirujemo metal rukom. Ako ih koristimo u paru, onda ih možemo svirati na tri različita načina:

- a) držimo ih vodoravno tako da vise prema dolje, a desnom rukom lupamo odozgo po lijevoj,
- b) cijelim unutarnjim površinama se dodirnu nakon čega raširimo obje ruke da se zvuk razlegne po cijelom prostoru,
- c) lupkamo gornjim bridovima jednom o drugu činelu čime se dobiva veća preciznost kod sviranja ritma. Zvuk prekidamo tako da činele prislonimo o odjeću (Gospodnetić, 2015).

Slika 17. Činele

Izvor: <http://www.idadidacta.hr/ritmicki-instrumenti-p79-0-0> (20.02.2019.)

Tamburin ili def (koristi se i naziv daire) je ručni bubanj koji u okviru ima ugrađene činelice. Može, ali i ne mora imati opnu. Svira se na pet načina:

- a) sviranjem s obje ruke po opni dok je def u krilu,
- b) kao kod ručnog bubnja se svira desnom rukom po opni,
- c) sviranjem desnom rukom po obroču,
- d) tresenjem,
- e) tresenjem desnom rukom, a lijeva čeka pokraj da bi def svojom opnom lupio po njoj (Gospodnetić, 2015).

Slika 18. Tamburin

Izvor: <https://www.gear4music.no/en/Drums-and-Percussion/Tambourine-by-Gear4music-9/63R> (20.02.2019.)

Zvečka je kubanski instrument izrađen od osušene okrugle tikve, a danas se izrađuje od plastike, drva ili aluminijskog lima. Šupljina je ispunjena košticama, zrnima graha i riže ili krupnijim pijeskom. Svira se tako da se rukom tresse i dobiva kontinuirani šum ili se okreće instrument. Kod sviranja ritmova, ako želimo veću preciznost, onda držimo zvečku vodoravno i odrešitim trzajima je u zraku tresemo, ali možemo i prstima druge ruke lupkati po njoj ili ju svirati udaranjem o drugi dlan. Može se dobiti različiti zvuk ako se drži za ručku zvečke ili se tijelo zvečke stavi u dlan koji je zaobljen. Ona je uz štapiće najčešća udaraljka u vrtićima zbog toga što se lako i kvalitetno može izraditi zajedno s djecom od neoblikovanih materijala. Jedna od najpoznatijih zvečki je afrička zvečka "kišno drvo". U obliku je duguljastog valjka, a u unutrašnjosti su kuglice ili sjemenke koje pri laganom njihanju zvečke zapinju na grančice ili čavlice koji strše prema sredini otvora. Ona zvukom oponaša zvuk kiše. Instrument može biti dugačak i do 4 metra što znači da sjemenkama treba do 2 minute da dođu na dugu stranu kad se valjak nagne (Gospodnetić, 2015).

Slika 19. Zvečke

Izvor: <http://thezik.h.t.f.unblog.fr/files/2009/09/sequence62eleves.pdf>

(20.02.2019.)

Praporci su napravljeni od metalnih loptica u kojima se nalazi po jedna metalna kuglica. One su pričvršćene za drveni ili kožni polukrug koji služi za držanje. Zvuk se dobije kada se praporci tresu zato što kuglice udaraju u zidove loptica. Njihov zvuk često podsjeća na kas konja jer su nekada bili sastavni dio konjske opreme (Kusovac, 2010).

Slika 20. Praporac

Izvor: <https://velikirecnik.com/2016/10/03/praporac/> (20.02.2019.)

Kastanjete – španjolski narodni instrument koji je napravljen od izdubljenog drveta školjkastog oblika. Vežu se uzicom jedna za drugu i za prste svirača. Pokretom šake jedan dio ritmički udara od drugi. Kastanjete koje su pričvršćene za dršku se primjenjuju u dječjoj upotrebi jer se tako preciznije dobije ton (Kusovac, 2010).

Slika 21. Kastanjete

Izvor: <http://www.idadidacta.hr/kastanjete-drvene-3368> (20.02.2019.)

Razne čegrtaljke – najpoznatije su one kod kojih pričvršćen drveni kotačić sa zupcima na drveni štapić. Taj dio čegrtaljke se okreće oko štapića kad vrtimo rukom i proizvodi oštar drveni zvuk. Često se upotrebljava u simfonijskom orkestru, vrtiću i folklornim igraonicama (uz ostale narodne instrumente) (Gospodnetić, 2015).

Slika 22. Čegrtaljka

Izvor: <http://drvenarija-pospaic.hr/Web-trgovina/%C4%8Ddegtraljka-srednja>
(20.02.2019.)

Bič je dobio ime po zvuku; oštrom kratkom prasku koji podsjeća na udarac biča. Bič je građen od dvije letvice od drva koje su spojene drškom koje udare jedna o drugu kad se instrumentom zamahne (Gospodnetić, 2015).

Slika 23. Bič

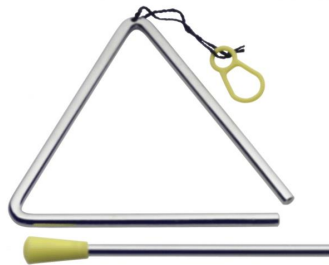

Izvor: <https://www.lastra.si/ljudska-glasbila/glasbeni-bic-cca-50-cm-dve-leseni-plosci-ki-proizvedeta-zvok-bica-primerno-za-orkester-19297>

(20.02.2019.)

Triangl je napravljen od čelične šipke koja oblikom podsjeća na trokut s jednim otvorenim uglom (Kusovac, 2010). Sastoji se od tankog čeličnog štapića kojim se desnom rukom svira po donjoj stranici okvira, ali treba paziti da se ruka brzo odmakne, dok lijeva ruka drži vrpce na kojoj visi triangl. Može se objesiti i na stalak. Ako želimo zaustaviti zvuk, samo lagano dotaknemo trokutić. Preporučuje se upotreba jednog trianglera jer je instrument vrlo glasan. Ako se svira tremolo, čime se može oponašati zvuk školskog zvona, onda se dobiva još veća glasnoća. On se izvodi tako da se brzo naizmjenice svira štapićem unutar jednog ugla na dvjema stranicama. Ako želimo proizvesti tiši zvuk, onda je potrebno samo prstom dotaknuti vrh. Triangl je neprikladan za složene ritmove pa se na njemu najčešće sviraju dugi zvukovi (Gospodnetić, 2015).

Slika 24. Triangl

Izvor: <https://ngpatriotacademy.com/percussion-triangle> (20.02.2019.)

Zvonca su manja zvona koja su na drvenom štapiću kojeg držimo u ruci i njime tresemo ili se mogu koristiti pojedinačno (Gospodnetić, 2015).

Slika 25. Zvonca

Izvor: <https://www.sacrum.pl/dzwonek-sygnaturka-01-253.html>
(20.02.2019.)

Agogo može biti drven (drveni agogo) ili metalan (agogo zvona). To su dva povezana zvona koja imaju dva različita tona, ali se tretira kao ritamska udaraljka. Po njima se svira štapićem izvana i ne obazirući se pritom na točnu visinu tona (Gospodnetić, 2015).

Slika 26. Agogo

Izvor: <https://www.sporcle.com/games/Sindrerise/music-instrument-slideshow> (20.02.2019.)

Guira je instrument koji ukoliko je ispunjen sitnim materijalom, može služiti kao zvečka. Nazubljen je kao rifljača, a po njemu se struže drvenom palicom (Gospodnetić, 2015).

Slika 27. Guira

Izvor: https://articulo.mercadolibre.com.mx/MLM-627223301-guiro-meinl-mod-mgu1-_JM (20.02.2019.)

Bambusove visilice – podrijetlom su iz Japana. Sastoje se od 8 do 15 suhih bambusovih stabljika koje su duge oko 20 centimetara, a koje vise na špagama na dršci. Mogu se svirati na dva načina: zanjšu se visilice i one zatim neko vrijeme same zvuče ili da se s obje ruke naglo skupe visilice prema sredini čime dobijemo kratak i jak prasak (Gospodnetić, 2015).

Slika 28. Bambusove visilice

Izvor: <https://www.cohassetgifts.com/garden> (20.02.2019.)

U vrtićima se često koriste udaraljke koje nemaju naziv. Ako se radi o udaraljka koje nemaju naziv jer su relativno nove po izradi, onda im možemo zajedno s djecom dati naziv. Poseban naglasak stavljamo na to da se ne koriste nazivi koji su već u uporabi, kao na primjer da mala zvona nazovemo zvončići jer onda kada djeca se upoznaju s pravim zvončićima, njima će taj naziv označavati neki drugi instrument i samo će ih dodatno ubuduće zbunjivati. U prirodi skupa s djecom možemo pronalaziti i uzimati različite grančice (bambus, kesteni, orasi, školjke) koji nam mogu poslužiti kao štapići ili zvečke. Isto tako možemo s njima sami izrađivati udaraljke. Kutije koje bi nakon što smo nešto potrošili, bacili, možemo također iskoristiti. Na primjer Krašovu kutiju za kakao možemo upotrijebiti za izradu bubnja (kad je otvorena je glasna, a kad ju zatvorimo je tiša). Ako u nju primjerice stavimo rižu, može nam poslužiti kao i zvečka (Gospodnetić, 2015).

4.3. Uloga blok flaute

Kad su Orff i Keetman počeli 1948. godine koristiti blok flaute na svojim satovima, one su odmah zauzele svoje mjesto uz druge Orffove instrumente. U Sjedinjenim Američkim Državama je prihvaćen jedan sat dnevno blok flaute. Mnogi Orffovi učitelji preispituju važnost učenja sviranja blok flaute. Goodkin navodi sedam razloga zašto bi blok flauta trebala biti prisutna u glazbenom obrazovanju:

1. Blok flauta ima jedinstvenu boju zvuka – ona nudi suvremenu boju zvuka metalu i drvetu kod instrumenata kao što su metalofon i ksilofon na volumenu koji je točan za njihovu delikatnu prirodu.
2. Blok flauta je melodični instrument – svestraniji je instrument od zvončića i ksilofona koji može održati duže tonove.

3. Blok flauta je zračni instrument – nudi potpuno novu koordinaciju prstiju i daha. Kada djeca nauče svirati blok flautu, često žele naučiti i druge slične instrumente: saksofon, klarinet i drugi.
4. Blok flauta je prenosiva – pruža djeci priliku da ju sviraju u pokretu ili da ju nose na školska kampiranja.
5. Blok flauta je autentičan povijesni instrument – poznata je još daleko u prošlosti na zapadu, a svirala se i za vrijeme renesanse i srednjeg vijeka.
6. Blok flauta je etničko prilagodljiv instrument – razne vrste bubnjeva i cijevi su pronađene na svakom kontinentu, ali i u svakom virtualnom glazbenom stilu. Ovakva povezanost se poklapa s Orffovom idejom da djeca proživljavaju povijesnu evoluciju i otvara široki repertoar glazbe iz raznih kultura koje su prilagođene blok flauti.
7. Blok flauta omogućuje jednostavno čitanje nota – ona je idealna jer se može lako svirati bez gledanja i zato što njezin repertoar dolazi iz pisane tradicije (Goodkin, 2002).

5. ORFFOV INSTRUMENTARIJ U KONTEKSTU AKTIVNOG I MULTIMODALNOG NAČINA DJETETOVA GLAZBENOG IZRAZA U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI

Dijete već u najranijem razdoblju života uživa u zvucima koje proizvode zvečke, razni zvončići i ostali predmeti kojima se stvara zvuk. Dijete dakle od rane dobi ima potrebu za stvaranjem različitih zvukova na različite načine (tijelom, instrumentom, korištenjem različitih predmeta i sl.). Grujić (2017) smatra da je djecu potrebno

stimulirati i motivirati na muziciranje bez obzira na koji način će se to praktično provoditi (na instrumentu ili stvaranjem zvukova putem drugih sredstava).

Grujić (2017) navodi sljedeće ciljeve koje je važno zadovoljiti pri poticanju glazbenih aktivnosti djeteta:

- prepoznavanje boje i izgleda zvuka instrumenata s neodređenom visinom tona (bubnjevi, štapići i zvečke)
- prepoznavanje boje i izgleda zvuka instrumenata s određenom bojom zvuka (metalofon i ksilofon)
- poticanje glazbene memorije
- sposobnost prilagodbe prema zadanom tempu
- sposobnost izvođenja različitih ritmičkih obrazaca prilikom sviranja
- uspješno korištenje instrumenata Orffovog instrumentarija
- sposobnost uspješnog sviranja instrumenata kao pratnja vokalnoj izvedbi
- sposobnost javne izvedbe kao što je koncert

Uz navedeno, za uspješnu realizaciju spomenutih ciljeva bitno je da odgojitelj omogući djeci upoznavanje s instrumentima Orffovog instrumentarija i da ih uputi kako se koji instrument koristi. Važno je da im mogući njihovo korištenje kao ritmičku pratnju pjesmama i brojalicama, da osigura adekvatne glazbene primjere koji pomažu u razvoju preciznog izvođenja ravnomjernog metričkog pulsa i da osigura primjere za stimulaciju uspješnog izvođenja različitih ritmičkih obrazaca (Grujić, 2017).

Ista autorica kao jedan od oblika rada u glazbenim aktivnostima ističe frontalni rad, tj. rad s čitavom grupom, a isto tako ukazuje i na grupni oblik rada tako da su djeca podijeljena u manje grupe s istim ili različitim zadacima. Uz to, razlikuje i individualan oblik rada gdje se radi samo s jednim djetetom. Svaki rad se sastoji od uvodnog, središnjeg i završnog dijela. U uvodnom se nastoji privući pažnja djece i stvara se primjereno ozračje za rad. U središnjem dijelu se pripremaju zadaci koji su namijenjeni aktivnostima ovisno o njihovim uzrastima i prethodnom iskustvu. U

ovom djelu je najznačajnije da su djeca usredotočena zbog čega je trajanje same aktivnosti duže. U završnom dijelu odgojitelj razgovara s djecom i ponavlja ono što je najvažnije. Trajanje aktivnosti ovisi o sadržaju aktivnosti koji se obrađuje. Tako se npr. slušanje glazbe provodi s djecom koja već imaju iskustva s glazbom i donekle su upoznata s glazbenom terminologijom. S mlađom djecom aktivnost traje oko 10 minuta, a sa starijom do 25 minuta. Kod mlađe djece se uglavnom provodi individualan rad, a kod starije kolektivni (Grujić, 2017).

Što su djeca mlađa to im je potrebniji poticaj i podrška odgojitelja iako je i starijima potrebno usmjeravanje da bi na uspješan način rukovala instrumentima. Posjedovanje vještine sviranja i pjevanja je velika prednost odgojitelja, ali uz to je korisno i slušati audio snimke posebice kada je popraćeno plesanjem. Odgojitelj treba razvijati samostalnost djece u izvođenju već poznatih pjesama kao i da doprinosi izražavanju glazbenih utisaka djece u stvaralačkim igrama. Tako se putem pjevanja i slušanja glazbe i sviranjem na glazbenim instrumentima bogati glazbeno iskustvo djeteta i razvija glazbeni sluh kod djece. Nije nužno posjedovanje apsolutnog sluha za uspješnu realizaciju glazbenih aktivnosti. Važno je da je odgojitelj svjestan vlastitih ograničenja, ali da pronade i način da ih izbjegne. On se u tom slučaju može osloniti na djecu koja uz pomoć snimaka mogu izvesti visoku intonaciju, a njegova uloga će biti glazbena pratnja. Ako odgojitelj ne zna svirati instrument, uvijek mu u tome može pomoći već prethodno snimljena audio snimka (Grujić, 2017).

Tako se primjerice u tehnici dvostruke igre dijete upoznaje s nekoliko vrsta udaraljki, kao i s njihovim veličinama i oblicima. Glava batića za zvona i ksilofon mogu biti napravljena od plastike, tvrdog filca ili vune koja se nalazi na jezgri samog instrumenta. Nadalje, vrhovi udaraljki mogu biti izrađeni od gume ili omotani vunom, dok za bubnjeve koristimo udaraljke koje su izrađene od mekog materijala poput vune ili krzna. Kako bi se proizveo zvuk na činelama, koriste se udaraljke izrađene od drveta ili nekog drugog tvrdog materijala. U tehnici dvostruke igre puštamo dijete da se samostalno igra i svira. Nakon toga ga potičemo da promatra i oponaša pokrete odgojitelja. Petogodišnja i šestogodišnja djeca u igri koriste svoje obje ruke te ritmičke i melodijske udaraljke. Cilj je osigurati djeci pristup različitim

glazbenim instrumentima, a prije početka same igre, djeca mogu svirati na melodijskim udaraljka koje su još uvijek nedovoljno zastupljene u vrtićima (Borota, 2013).

Aktivna uloga odrasle osobe ne započinje samo s izravnom komunikacijom s djecom nego na početku kada započinje faza projektiranja dječjeg životnog prostora (Bogota 2006. prema Kroflić 2005.). Postavljanje glazbenih instrumenata u prostor djetetu pruža ohrabrujuće okruženje za održavanje interesa i stjecanje novih iskustava.

Jedan od načina aktivnog sudjelovanja djeteta u stvaranju glazbe putem Orffovog instrumentarija je i sviranje na ritamski podložak. Djeci se pusti snimka na kojoj je stalni ritam koji se može, ali i ne mora promijeniti. Ako se mijenja, to je obično nakon desetak minuta kako bi se izbjegla monotonija. Možemo ritam snimiti sa sintetizatora jer na njima postoje već ugrađeni ritmovi. Ritam se snimi u trajanju od oko pola sata na nosač zvuka, a obično se koriste ritamske figure stalnih šesnaestinki (Tafatefe), Ta-efe ili Tafate. Zadatak djece je da sviraju na svemu što vide oko sebe, a kako vrijeme prolazi i što dulje glazba svira, to djeca imaju više ideja. Krajnji cilj sviranja na ovaj način bi bila zajednička ritamska improvizacija djece bez umjetnog ritamskog predloška, ali treba paziti da se sve to ne pretvori u nekontroliranu buku (Gospodnetić, 2015).

Aktivnost "mali orkestar"

U najranijoj djetetovoj dobi, glazbena iskustva započinju pasivnom aktivnošću – slušanjem. Ugodni podražaji glazbe, potiču kod djeteta razvoj mozga. Aktivnim uključivanjem djece u glazbene aktivnosti kao što su pjevanje, sviranje, te plesanje dijete će unaprijediti komunikacijske i motoričke vještine, auditivnu i vizualnu percepciju te apstraktno mišljenje i kreativnost (Belajec, 2014). Jedna od aktivnosti koja omogućuje djeci da se upoznaju s glazbenim instrumentima i njihovim zvukovima je "mali orkestar".

Prilikom formiranja malog orkestra, odgojitelj skupa s djecom izrađuje desetak zvečki. Zatim se djecu podijeli u tri skupine po zvuku i po obliku. Prva skupina može zvečke izraditi od okruglih kutija koje se zatim napune rižom pa se omotaju crvenim papirom na koji se nalijepi cvijet zelene boje. Druga skupina ima zvečke kvadratnog

oblika koje se pune nekim drugim materijalom, a treća skupina ima zvečke u obliku kocke. Sve su jednako ukrašene, a važno je da sve imaju jednak zvuk i boju. Nakon što su sve zvečke podijeljene, odgojitelj stoji u sredini ispred djece kao dirigent, a djeca sjede u polukrugu na stolicama dok su ostala djeca gledatelji. Odgojitelj pokazuje tri osnovne upute: tko svira, koliko glasno i koliko dugo svira. Nakon odgojitelja, ulogu dirigenta mogu preuzeti djeca koja pri svom dirigiranju stvaraju vlastite skladbe (Gospodnetić, 2015).

6. ZAKLJUČAK

Putem Orffovog instrumentarija dijete ima priliku cjelovito se izraziti, na multimodalan način, uz korištenje različitih medija. Svjestan važnosti djetetovog stvaralačkog izraza putem glazbe, Orff je kroz svoj glazbeno-pedagoški pristup pružio djetetu mogućnost glazbenog izražavanja i stvaranja glazbe bez obzira na razinu njegovih glazbenih vještina i znanja. Korištenjem tijela kao instrumenta Orff je želio potaknuti djetetov stvaralački potencijal i doživljaj ritma i metra od njegove rane dobi. Nadalje je djetetu primjerenim i prilagođenim instrumentarijem, tzv. dječjim instrumentarijem koji uključuje ritmičke i melodijske udaraljke omogućio djeci da postanu samostalni izvođači i stvaratelji glazbe.

Veliki značaj i vrijednost Orffovog instrumentarija potvrđuje i njegova primjena u terapijske svrhe. Djeca se putem njega mogu neverbalno izraziti i na taj način uspostaviti kontakt sa svojom okolinom.

Iako neki autori ističu nedostatke Orffovog instrumentarija s obzirom na mogućnost čitanja notnog teksta, vrijednost ovog glazbeno-pedagoškog pristupa je neupitna. Upravo je sviranje po sluhu i stvaranje glazbe jedan od najboljih načina i početaka djetetovog glazbenog obrazovanja.

Od odgojitelja se očekuje da tijekom svojom odgojno-obrazovne prakse provodi s djecom aktivnosti sviranja na Orffovom instrumentariju koristeći ga na različite načine, u različitim oblicima provođenja glazbenih aktivnosti. Njegovim korištenjem uključuju sva djetetova osjetila i kognitivne sposobnosti, kao što su pamćenje, razvoj logičkog zaključivanja, rješavanje problema i sl. Bez obzira na razinu sviračkih vještina melodijskih instrumenata (klavira, gitare i sl.) odgojitelja, svaki odgojitelj je kompetentan za korištenje Orffovog instrumentarija u radu s djecom. Njegovim korištenjem potiče se kreativnost i glazbeni potencijal kako djeteta tako i samog odgojitelja.

Djetetov aktivni i multimodalni izraz uz korištenje Orffovog instrumentarija predstavlja sredstvo djetetove neverbalne komunikacije putem kojih na najlakši način može izraziti svoje misli, osjećaje i sl. Na taj način, stvaranje i izražavanje putem glazbe doprinosi djetetovom općem razvoju u kreativniju i potpuniju osobu i budućeg kulturnog građana.

Djeca kroz igru i glazbu upoznaju se sa svojom okolinom, svojim motoričkim sposobnostima i emocionalnim doživljajima. Rana i predškolska dob optimalno je razdoblje za razvoj glazbenih sposobnosti. U svojim prvim iskustvima s glazbenim instrumentima, djeca se također upoznaju s različitim zvukovima, ritmovima.

Odgojitelj može tijekom provođenja različitih glazbenih aktivnosti koristiti Orffov instrumentarij, tj. skup više instrumenata koji će kod djece pobuditi želju za stvaranjem glazbe, kroz različite dječje pjesme i igre. Tako odgojitelj u opuštenoj i ugodnoj atmosferi, igrajući se s djecom, pobuđuje njihovu kreativnost i maštu. Potrebno je reagirati na djetetove potrebe, kao i interese koje ima te mu omogućiti sve instrumente za koje je zainteresiran, a isto tako ga ohrabriti da proba nove instrumente te ga potaknuti na ples i pjevanje. Koristeći Orffov instrumentarij, u dječjim vrtićima se mogu provoditi raznovrsne glazbene aktivnosti koje će zainteresirati djecu različite dobi. Prilikom korištenja različitih instrumenata kao što su udaraljke, zvončići, metalofon, tamburin, kod djeteta se rađa osjećaj za samostalnost i učenje.

Kao buduća odgojiteljica, smatram da je Orffov instrumentarij potreban skup glazbenih instrumentata koji je potreban za razvoj djece u svim odgojno-obrazovnim ustanovama, a posebice u dječjim vrtićima do predškolskog uzrasta gdje djeca od početka svoga odrastanja mogu kroz igru, pjevanje, recitiranje puno naučiti uz pomoć širokog spektra instrumenata i dobru pripremu odgojitelja koja će upoznati s glazbalima i njihovim mogućnostima. Uz to, odgojitelji se tako mogu povezati s djecom na emocionalnoj razini, a predvidjeti razvoj djeteta i njegovih interesa.

LITERATURA

1. Bačlija-Sušić, B. (2019). *Glazba kao multimodalni diskurs djece predškolske dobi*. U: Kolar-Billege M., Cvikić, L., ur. *Suodnos metodičke teorije i prakse*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str.81-83.
2. Belajec, S. (2014). *Utjecaj glazbe na dječji razvoj*. Roditelji.hr. <http://www.roditelji.hr/obitelj/zdravlje/utjecaj-glazbe-na-djecji-razvoj/> (12.07.2019.)
3. Borota B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 88-89.
4. Bogota B., Geršak V., Korošec H., Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem Pedagoška fakulteta Koper, str. 40-41.
5. Burić, K., Nikolić, B. i Prstačić, M. (2013). *Analiza povezanosti glazbenih improvizacija i likovnog izražavanja u djeteta*. <https://hrcak.srce.hr/104206> (07.02.2019.)
6. Carl Orff <https://www.orff.de/en/start-englisch/> (16.02.2019.)
7. Dobrota, S. i Ćurković, G. (2006). *Glazbene preferencije djece mlađe školske dobi* (03.03.2019.)
8. Flamenco (<https://www.britannica.com/art/flamenco>) (23.06.2019.)
9. Goodkin, D. (2001). *Orff-schulwerk in the new millennium* <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2307/3399753> (01.03.2019.)
10. Goodkin, D. (2002). *Play, sing & dance: an introduction to Orff Schulwerk*. Miami: Schott
11. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
12. Grujić, G. (2017). *Metodički aspekti u muzičkom vaspitanju dece predškolskog uzrasta*. Beograd: Klett d.o.o.
13. Habuš Rončević, S. (2014). *Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi* https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=202291 (03.03.2019.)
14. Hartmann, W. (2017). *The principles of Orff-Schulwerk* http://www.orff-schulwerk-forum-salzburg.org/english/Publications/Articles/WH_Principles_of_Orff_Schulwerk_2017_EN.pdf (30.06.2019.)
15. Hrvatska enciklopedija <http://www.enciklopedija.hr/> (01.03.2019.)
16. Hrvatski leksikon <https://www.hrleksikon.info/> (01.03.2019.)
17. HUCO, Hrvatska udruga Carla Orffa <http://www.huco.hr/> (03.03.2019.)
18. Juba dance <https://www.britannica.com/art/juba-dance> (23.06.2019.)
19. Kazić, S. (2013). *Solfeggio: historija i praksa* Sarajevo: Muzička akademija, Institut za muzikologiju

20. Kusovac, N. (2010). *Orfov muzički instrumentarij*. Split: Časopis za društvene i prirodne nauke
21. Manasteriotii, V. (1982). *Muzički odgoj na početnom stupnju*. Zagreb: Školska knjiga
22. Proleksis enciklopedija <http://proleksis.lzmk.hr/49545/> (12.07.2019.)
23. Svalina, V. (2009). Glazboterapija i djeca s posebnim potrebama https://bib.irb.hr/datoteka/445166.Svalina_Vesna_-_GLAZBOTERAPIJA_I_DJECA_S_POSEBNIM_POTREBAMA.pdf (10.07.2019.)
24. Škrbina, D., Šimunović, D., Šantek V., Njegovan-Zvonarević, T. (2011). *Upotreba glazbe u palijativnoj skrbi*. Acta Med Croatica, 65, 415-423
25. Tomlinson M. (2013). *Literacy and music in early childhood: Multimodal learning and design* <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2158244013502498> (30.06.2019.)
26. Voigt, M. (2003). *Orff Music Therapy – An Overview*. Voices: A world forum for music therapy <https://voices.no/index.php/voices/article/view/1655/1415> (10.07.2019.)
27. Zalar, K., Kordes U., i Sicherl Kafol B. (2015). The Role of Children's Musical Instruments in Communication with Musical Language <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815044080> (23.06.2019.)

Slike:

Slika 2. Ksilofon

<https://www.glasbeniatelje.com/percussion-in-orff/orff-instrumentarij/ksilofoni-orff/ksilofon-alt-goldon-10210-sucupira> (20.02.2019)

Slika 3. Metalofon

<https://www.euro-unit.com/hr/drums/rucne-udaraljke/goldon-10100-detail> (20.02.2019.)

Slika 4. Zvona

http://www.jhguitars.com/showitems.asp?cat=Percussion&detailcat=Concert+Mallet+Percussion&previtem=guitar%5Fcenter47646&nextitem=guitar_center48294 (20.02.2019.)

Slika 5. Zvončići

https://agora.xtec.cat/iesmalgrat/moodle/pluginfile.php/219169/mod_resource/content/1/M%C3%BAsica-1ESO-Dossier%20estiu%2017.pdf (20.02.2019.)

Slika 6. Vibrafon

<http://www.espace-percussion.fr/ross-asaret-majestic-jupiter/images/instruments/vibraphones/?C=M&O=A> (20.02.2019.)

Slika 7. Crotales

<https://www.adams-music.com/shop/product/?i=Crotales&m=SWCSCR&lid=1033>
(20.02.2019.)

Slika 8. Timpani

https://www.thomann.de/de/adams_32_philharmonic_light_timpani.htm
(20.02.2019.)

Slika 9. Gong

<https://instrumentosde.org/instrumentos-de-percusion/> (20.02.2019.)

Slika 10. Ručni bubanj

<https://www.musikland-online.de/Stagg-HAD-012W-Kunststoff-Handtrommel-12/>
(20.02.2019.)

Slika 11. Mali bubanj

<http://www.nota.rs/proizvodi.html> (11.07.2019.)

Slika 12. Drveni bubnjić

<https://www.welt.de/icon/design/article175209128/Nostalgie-Kinderzimmer-sehen-jetzt-wieder-aus-wie-vor-50-Jahren.html> (20.02.2019.)

Slika 13. Četvrtasti bubnjić

<https://bandmm.com/collections/percussion/products/latin-percussion-aspire-large-wood-block-with-striker> (11.07.2019.)

Slika 14. Veliki bubanj

<http://northgeorgiaband.com/wp/drum-head-replacement/> (20.02.2019.)

Slika 15. Štapići

http://www.musicmedia.pl/autoinstalator/joomla5/index.php?option=com_content&view=article&id=122:halifax&catid=14&Itemid=508&showall=1&limitstart=
(20.02.2019.)

Slika 16. Tam-tam

<https://www.nakas.com.cy/prd/gkongk-stagg-15-ttg-15-me-kopano> (20.02.2019.)

Slika 17. Činele

<http://www.idadidacta.hr/ritmicki-instrumenti-p79-0-0> (20.02.2019.)

Slika 18. Tamburin

<https://www.gear4music.no/en/Drums-and-Percussion/Tambourine-by-Gear4music-9/63R> (20.02.2019.)

Slika 19. Zvečke

<http://thezik.h.t.f.unblog.fr/files/2009/09/sequence62eleves.pdf> (20.02.2019.)

Slika 20. Praporac

<https://velikirecnik.com/2016/10/03/praporac/> (20.02.2019.)

Slika 21. Kastanjete

<http://www.idadidacta.hr/kastanjete-drvene-3368> (20.02.2019.)

Slika 22. Čegrtaljka

<http://drvenarija-pospaic.hr/Web-trgovina/%C4%8Dcgrtaljka-srednja> (20.02.2019.)

Slika 23. Bič

<https://www.lastra.si/ljudska-glasbila/glasbeni-bic-cca-50-cm-dve-leseni-plosci-ki-proizvedeta-zvok-bica-primerno-za-orkester-19297> (20.02.2019.)

Slika 24. Triangl

<https://ngpatriotacademy.com/percussion-triangle> (20.02.2019.)

Slika 25. Zvonca

<https://www.sacrum.pl/dzwonek-sygnaturka-01-253.html> (20.02.2019.)

Slika 26. Agogo

<https://www.sporcle.com/games/Sindrerise/music-instrument-slideshow>

(20.02.2019.)

Slika 27. Guira

https://articulo.mercadolibre.com.mx/MLM-627223301-guiro-meinl-mod-mgu1-_JM

(20.02.2019.)

Slika 28. Bambusove visilice

<https://www.cohassetgifts.com/garden> (20.02.2019.)

IZJAVA

O samostalnoj izradi završnog rada

Izjavljujem da sam ja BRUNA MARKOČ, studentica Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, samostalno provela aktivnosti istraživanja literature i napisala završni rad na temu Orffov instrumentarij kao sredstvo aktivnog i multimodalnog načina djetetova glazbenog izraza u ranoj i predškolskoj dobi.
